

HAVO

'Harde werkers, wakkere lezers en scherpe denkers werden beloond'

Op het eerste gezicht leek het havo-examen geen onmogelijke vragen te bevatten, maar gemakkelijk was het ook niet: de meeste vragen deden een beroep op de kennis van leerlingen – soms zelfs gedetailleerde kennis en daar vielen nogal wat slachtoffers. Als dan velen vervolgens de verkeerde afslag nemen als gevolg van slecht lezen... Ook zat het venijn soms in een of enkele woorden in een bron of in de toelichting daarbij. Maar zo hoort een examen ook te zijn: de harde werkers, de wakkere lezers en de scherpe denkers moeten beloond worden.

Nu is tegen een cryptische vraag als die over 'het oude Egypte' (vraag 2) eigenlijk geen kruid gewassen. Het zou een eenvoudige instapvraag moeten zijn, maar een havokandidaat voelt nauwelijks aan in welke richting het antwoord moet gaan. Hebben we het over de oudheid of over de prehistorie? Hoe ziet dat bronmateriaal eruit? Als ik zelf al twee

denkstappen moet maken en me verbaas over de 'kern van een juist antwoord', slaat men hier toch de plank mis. Er zijn inderdaad maar weinig leerlingen die er iets van maken. De vraag over Caesar is goed te doen, maar dan moeten leerlingen niet over het cruciale 'in Rome' in de bron heen lezen. Een enkeling denkt toch nog dat hier de bevolking van Gallië gepaaid wordt, of dat met brood en spelen de vrede in het gehele rijk gehandhaafd blijft. De twee vragen over de middeleeuwen leveren weinig problemen op, al blijft het onderscheid tussen het hof- en het leenstelsel lastig. De 'vroegmoderne tijd' werd ingeleid met een prachtig schilderij van Ghirlandaio, die overduidelijk teruggreep op de klassieke oudheid en die zichzelf belangrijk genoeg vond om een herkenbare plek tussen de herders op te eisen. Tot zover de goed ingesleten kenmerken van de renaissance. Maar hoe weinig mijn multicultu-rele leerlingen eigenlijk hebben

meegekregen van de christelijke beeldtaal wordt hier pijnlijk duidelijk. Nu blijkt dat de titel voor sommige leerlingen – goed gedruild in 'neem alle informatie rond de bron mee!' – betekent dat Maria de herders aanbidt en dus de mens blijkbaar belangrijker is dan Jezus, vraag ik me wel af of het schilderij als *De aanbidding dóór de herders* niet wat meer juiste antwoorden had opgeleverd. De prent over de aanval op het klooster in Roermond laat weinig ruimte voor vergissingen, maar ik zie wel veel leerlingen 'ketters' en 'opstandelingen' over één kam scheren, waardoor het vaak toch misgaat met het politieke doel van deze propaganda. Opvallend is wel dat een aantal vragen in dit gedeelte van het examen al eens eerder langs is geweest in min of meer dezelfde vorm. Met de Vrede van Augsburg en het fort Elmina is natuurlijk niet heel veel nieuws te doen. En hoeveel bronnen zijn er van Frederik de Grote waarmee het verlicht absolutisme is aan te tonen? Maar toch: nu lijkt de inspiratie echt tanende.

In het onderdeel 'moderne tijd' is met vijf vragen over Duitsland meer te beleven. De prent over Bismarck is duidelijk en levert weinig problemen op; de foto en tekstbron over de Duitse kant van de Eerste Wereldoorlog vormen een mooie combinatie. De vraag over de Duitse Volksontvanger is zo ingericht dat de vier punten eigenlijk niet te missen zijn. De vraag naar de rol van de Sovjet-Unie bij het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog is nogal vergezocht: het niet-aanvalsverdrag met Duitsland zal door de meeste docenten wel behandeld zijn, maar in de examenstof is het maar een zinnetje dat door leerlingen snel over het hoofd wordt gezien. In elk geval komen veel leerlingen niet op het goede antwoord. Verder komt de Tweede Wereldoorlog niet aan

De aanbidding van de herders, Domenico Ghirlandaio, 1485. Altaarstuk in de Sassetti-kapel van de Santa Trinita basiliek, Florence.

VWO

'Fixatie op Dubčeks veters'

bod. Wel gaan weer vijf vragen over de Koude Oorlog. Hier is het ook vooral kennis die de kandidaat kan redden, al helpen goed lezen en bedachtzaamheid goed bij de fijne combinatievraag. De eenzijdigheid van de memoires van Chroesjtsjov ligt er gelukkig duimendik bovenop, maar voor het volledige aantal punten is het ook weer nodig precies te weten hoe de Cubacrisis afliep.

En dan de vraag bij de prent over Breznev en Dubček, die ook in het vwo-examen zit: een beetje cryptisch voor een havoleerling, maar redelijk op te lossen als je precies weet wat de Praagse Lente was. Het eerbetoon aan David Bowie in de laatste vraag is sympathiek. Volgens veel leerlingen paste hij naadloos in de pluriforme samenleving.

In dit examen komen de kenmerkende aspecten weer voldoende aan bod, maar nu gelukkig met meer afwisseling en in minder platte vragen dan voorheen. Vrij veel leerlingen kregen het examen ruim op tijd af – de behoorlijk eenduidige vragen zijn dus niet alleen goed na te kijken, maar ook snel te maken. De kennisdichtheid van dit examen is ouderwets. Bij vrijwel geen vraag is het volledige aantal punten te behalen door kandidaten die slecht hebben geleerd. In dat licht is het wel jammer dat de vragen met tekstbronnen neigen naar tekstbegrip en identificatie en weinig vaardig zijn: geen enkele vraag gaat over betrouwbaarheid of bruikbaarheid, er wordt één keer naar eenzijdigheid gevraagd en ook daar is kennis onontbeerlijk. Een degelijk examen, maar het aantal slachtoffers onder de vaardige kandidaten met een minder scherp geheugen kan deze keer best aanzienlijk zijn.

Nicole van der Steen doceert op het Calvijn Vreewijk Lyceum in Rotterdam.

Een goed vwo-examen. Kort gezegd kwam het daar op neer. Het niveau, de lengte, het type bronnen: ik was er content mee en bij de landelijke bespreking in Utrecht was dat ook de teneur. Een beetje schoorvoetend wilde men zelfs wel toegeven dat het correctievoorschrift goed aansloot bij de gestelde vragen. Het Cito en de collega's lijken hun weg inmiddels wel gevonden te hebben met de tijdvakken en historische contexten.

Nou goed, toch wat opvallende zaken. De Koude Oorlog in Azië ontbrak volledig, de fixatie op de losse of vaste veters van Dubček deed veel leerlingen vergeten waar die vraag nu eigenlijk om ging en of Willem van Oranje daadwerkelijk een aanhanger van Coornhert was, daarover liepen de meningen uiteen. In de vragen over de 'vroegmoderne tijd' kwamen Elmina en het abolitionisme nog voor, maar de 'moderne tijd' was volledig eurocentrisch. Tijdvak tien bood wel wat mogelijkheden daar enigszins van los te komen en vergrootte de relevantie van het vak voor de huidige leerlingen. Een historische context met een meer wereldhistorische invalshoek zou hier in de toekomst soelaas kunnen bieden, al beslist het Cito dat niet.

Nieuw dit jaar waren de vele

opmerkingen in het correctievoorschrift waarin scherpere eisen aan de antwoorden gesteld werden. Bijvoorbeeld in het antwoord op de vraag bij welke verlichte stroming Diderot past. Door expliciet te stellen wat wel en geen punten oplevert, neemt de eenvormigheid bij het nakijken toe en voorkom je dat leerlingen punten halen door vlug op te schrijven dat Diderot bij de radicale stroming past, zonder dat uit te leggen. Toch bleek al bij de landelijke bespreking dat geschiedenisleraren zich niet zo snel de wet laten voorschrijven. De opmerkingen zullen daarom toch wel zorgen voor de nodige discussie tussen eerste en tweede corrector. Volgend jaar zijn op de havo de eerste vier tijdvakken stof voor het schoolexamen en worden deze dus niet meer op het CE getoetst. Ook op het vwo blijft het aanmodderen met de oudheid en middeleeuwen. De vragen hierover werden gewaardeerd, maar eigenlijk komen die periodes in de huidige opzet nauwelijks tot hun recht. Zou een historische context, bijvoorbeeld over de overgang van de oudheid naar de middeleeuwen, een oplossing kunnen zijn?

Daan Schuijt doceert op het Fioretti College in Lisse. ■

Breznev strikt de veters van Dubček, prent van Eppo Doeve.